
KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK

A KÖNYVHÓNAP ÜRÜGYÉN

MAJOR NÁNDOR

Nálunk ma már — és ez egyre inkább így lesz — a könyv végigkíséri az embert születésétől haláláig: a képeskönyvek, a tankönyvek, az enciklopédiák, az ismeretterjesztő könyvek és a szépirodalmi művek hétköznapiaink tartozékai. Mindannyian tudjuk, hogy a könyvnek kivételes szerepe van a dolgozó egyéniségének gazdagításában, szellemi látkörének tágításában, az önálló gondolkodás, a bíráló, alkotó szellemű tudat fejlesztésében, a tartalmasabb művelődési életre való igény felkeltésében és táplálásában. Persze idegen tőlünk a filantróp megszállottság, mely örök időkre szóló szerepet tulajdonít a könyvnek, és világmegváltást vár tőle, mit sem okulva a könyv számtalanszor megnyilvánult gyámoltalanságán a sötét erőkkel szemben, sőt azon sem, hogy maga a könyv is ezek szolgálatába állhat.

Természetesen azt valljuk, a könyv szerepe folyton változik, s változnia kell könyvhónapi akciónk tartalmának is vele együtt. Nemcsak az olyan változásokra gondolunk, amelyek koronként egyik-másik könyvfajtát előtérbe dobják, ami aztán rányomja bélyegét a kor könyvfogalmára is, ahogyan ez korunkban, a technológia gyors és szakadatlan változásának korában, talán a kézikönyvvel történt. Mindenekelőtt a könyv termelését övező viszonyok folytonos változására gondolunk. Ezen a téren ismét fordulóponthoz érkezünk: a művelődés egészében, vele együtt a könyvkiadásban is, ki kell építenünk az integrális öngazgatási viszonyokat, a társult munka társadalmának viszonyait.

Engedjék meg, hogy emlékeztessenek azokra az eszmei-politikai alapokra, amelyekből a művelődés öngazgatási átalakulásáért vívott küzdelemünkben kiindulunk. Sajnos, még mindig nem terjedtek el kellőképpen dolgozóink körében, s nemegyszer ott is, ahol már gyökeret vertek a társadalmi tudatban, anyagi erővé is váltak, a hétköznapi gyakorlatban mégis elhalványultak, fontos elemeik lemorzsolódtak, s a viszonyok, melyek ijletésképpen megszülettek, gyakran csak formálisan, nem lényegük szerint azonosíthatók a kiindulóponttal.

Manapság például megannyi művelődési intézmény, közöttük könyv-

kiadó is, közvetlen kapcsolatot teremt a társult munka termelésbeni szervezeteivel, de ha ez a kapcsolat nem hosszú távú, hanem esetről esetre alakul ki, ha csak egy-egy műsor — ahogy mondani szokás: szolgáltatás — adásvételéből, nem pedig munkacseréből áll, ha csak a felelős személyek bonyolítják le ismeretség, kéz kezet mos vagy egyéb menedzseri alapon s nem pedig a dolgozók döntenek róluk minden más művelődési szükségletüket is tervszerűen meghatározva, a régi viszonyok élnek tovább új köntösben is.

Hasonlóképpen, ha a művelődési dolgozók nem is adásvétel útján árusítják műsorukat, hanem szabad munkacserét végeznek s azáltal elvben biztosítják egyenrangú társadalmi helyzetüket a társult munka többi részében dolgozókkal, mert munkacsere révén a társadalmi termelékenység növeléséhez való hozzájárulásukkal arányban kapnak jövedelmet, mégis a régi viszonyok élnek tovább új formában, amennyiben akár hozzájárulásuk műbenlétét, akár jövedelmük mennyiségét nem a társult munka érdekelt dolgozói állapítják meg közös egyetértésben, hanem lényegében más, társult munkán kívüli hatalmi góccok.

Hasonlóképpen, ha a társult munka minden küldötte a legnagyobb személyes felelősséggel, tehát bázisának ötletszerű véleményét is kikérve, lát is hozzá az érdekközösségben a művelődési intézmények munkaprogramjának, iközöttük a kiadó programjának a hitelesítéséhez, döntése nyomán mégis csupán egyfajta költségvetési, pénzületi mód születik mindaddig, amíg maga is, bázisa is nem a társult munka alapszervezete tervbe foglalt művelődési szükségleteiből és az ott használt mutatókból fejtí ki az érdekeket és az álláspontokat, amelyeket képvisel.

Ezúttal tehát nem csupán az a célunk, hogy a művelődés területén belül is ugyanolyan öngazgatási viszonyokat építsünk ki, mint a munka többi területén, hanem emellett még az is, hogy a művelődés szférájának a társult munka egészébe való újfent integrálását végrehajtsuk, ezáltal megszüntessük szektorszerű különállását, hiszen ez a szellemi és testi munka osztályalapon történő megosztásának kifejezője, a tudás monopolizálásának az eszköze, ami által az ebben a szférában dolgozók sajátos módon kiváltságos társadalmi helyzetbe jutottak, még akkor is, ha lényegében maguk is bérviszonyokban leledzettek. A művelődés ilyen szocialista öngazgatási átalakulása nem pusztán a művelődési dolgozók ügye, nem is képesek azt egymagukban véghezvinni, hanem csakis a munka minden szférájából társult dolgozók együttesen. Közben persze szem előtt tartjuk, hogy épp a művelődésnek a társult munka egészében történő integrálása a legbonyolultabb a munka összes szférái közül, s nyilván hosszan tartó folyamat lesz.

Nem az a célunk tehát, hogy csupán egybekössük a termelő és a művelődéssel foglalkozó dolgozókat. Fontos számunkra, hogy milyen alapon kötődnek egybe. Ahhoz, hogy a dolgozó valóban dönthesse a társadalmi újtermelés javairól — márpedig ez alkotmányos követelmény

—, a társult munka alapszervezetének vállalnia kell, hogy végezze a társult munka oktatásügyi, tudományügyi, művelődési és más funkcióit. A társult munka nagyon kevés alapszervezete készült fel erre. Pedig ha a művelődési funkciót mellőzi, a társult munka alapszervezete sohasem válhat társadalmunk igazi alapsejtjévé. Ha valamiből, ebből igazán látni, hogy mindezeknek a funkcióknak és szükségleteknek egybehangelése — ami nélkül nem beszélhetünk a társult munka szféráinak integrálásáról — elképzelhetetlen jól kidolgozott öngazgatási tervek nélkül.

Ezek a folyamatok a társult munkásokat teszik a kultúra hordozóivá. Itt-ott még mindig akad kultúrmunkás, aki emiatt nem találja saját helyét, mert nem látja, hogy ugyanez a folyamat őt is társult munkássá emeli, ezáltal alkotóképessége megszabadul a fogyasztási szférának kijáró mecénási viszonyok szabta szűk, lényegében polgári keretektől, s kitárulkoznak előtte a munka felszabadításának széles útjai és távlatai, melyekben minden emberi alkotómunka természetesen beletorkoll. És mert minden alkotómunkában — tehát a művelődésben is — az egyéni képességeknek kivételes szerepük van, kultúrmunkásaink társadalmi helye a társult munkában egyre jobban szilárdul és erősödik.

Ezért bizonyos, hogy a művelődés szocialista öngazgatási átalakulásának üteme mindenekelőtt attól függ, mily mértékben sikerült a társult munka termelésbeli és más szervezeteit felkészítenünk művelődési funkciójuk végzésére, és sikerül-e a következő középtávú fejlesztési tervben minden szinten reális művelődési szükségleteket rögzítenünk. Ez kulcsfontosságú dolog. A társult munka alap- és más szervezeteinek mostani középtávú terveiből ugyanis a művelődési szükségletek szinte teljességgel hiányoznak. Ezt már csak azért is kiemeljük, mert még az idén összel akció indul a következő középtávú fejlesztési terv készítésére. A Kommunista Szövetség egyik legfontosabb feladata, főként pedig az alapszervezeteké, hogy e tevékenység sokoldalú végzésére serkentsen.

A könyvkiadási viszonyok terén fel kell gyorsulnia az öngazgatási átalakulási folyamatnak. Természetesen meg kell erősítenünk azokat az intézményes formákat, amelyek ezeknek az új termelési viszonyoknak legkívülőbb kifejezői. Napjainkban következetesen küzdünk termelésbeli társult szervezeteinkben az úgynevezett vállalati viszonyok ellen mint a múlt csökevényei ellen, hiszen a vállalat a tökéletes termelési mód szervezeti kifejezője volt, s mélyen belégyökereztek a viszonyok, amelyeknek hordozója, építője, őre volt.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy a művelődés szférájában ránk maradt intézményformák ugyanezeknek a viszonyoknak kifejezői voltak. A művelődési intézmények történelmileg a művelődésnek mint különálló szektornak a létét biztosították; azért születtek, mert a polgárilag felfogott kultúrának, a reprezentatív művelődésnek, melynek hordozói és alkotói a kultúrmunkások voltak, bennük kellett egzisztálnia és tárolódnia ama kevesek számára. Számunkra, az öngazgató társadalom számára a mű-

velődésnek nem csillogó külszínként, nem díszül kell szolgálnia, hanem munka- és életmódunkká kell válnia. Szocialista öngazgatásunkban a művelődés hordozói a társult dolgozók, velük együtt a kultúr munkások is; maga a művelődés a munka felszabadításáért vívott küzdelem szerves része, a munka alkotóerejének kifejezése, s ezért mindenütt jelen van, ahol e küzdelem folyik. Így van ez a könyvkiadás intézményeivel is. Végtere is, a középkori kolostorok műhelyéből kiszabadult könyv világi útján a kiadó jelent meg, amely domináns szerepe során a könyv ipari termelését, az író hivatásossá válását, az író és az olvasó közvetlen kapcsolatának megszakadását — vagyis a tökéletes folyamatok térhódítását hozta magával.

Természetesen az öngazgatásilag transzformált kiadó továbbra is nélkülözhetetlen könyvkiadásunkban. Mégis az öngazgatási érdekösség az az intézmény, amely a munka egymástól még elidegenedett nagy szféráinak egybekötését, fejlődésünk mai szakaszán, az átmeneti időszakban, legjobban biztosíthatja. A könyv esetében ez azt jelenti, hogy a társult munka minden szférájából való dolgozóknak, a helyi közösségek dolgozóinak, az íróknak, a kiadóknak és más érdekelteknek az öngazgatási érdekközösségben kell meghatározniuk a kiadói politikát, összeegyeztetniük a könyv területén való szükségletüket, figyelembe véve a könyv minden fajtáját, nyelv és nemzetiség szerint, s azt, mivel szolgálhatja a könyvkiadás leginkább a társadalom egészének haladását, a társadalmi termelékenység növelését, az együttes munka eredményeként a társult munka termelő részében jelenkező közös jövedelem növekedését, a dolgozók közös és nem utolsósorban személyes szükségleteit. Az így kialakult tervek kell hogy keretül szolgáljanak, irányt szabjanak könyvkiadásunknak.

Ma már viszonylag ritkán hallani az öngazgatási fejlődés ellenzői részéről a felháborodást és ágálást, hogy ez a koncepció a művelődés vulgarizálásához vezet, hogy a tudatlanok és a középszerűek terrorját jelenti az elhivatott alkotó szelleműek felett, hogy az alkotószabadság megcsúfolásán alapszik. De nem áltathatjuk magunkat azzal, hogy az ilyen nézetek kivesztek. Meggyőző erejük persze nincsen, hiszen országvilág tudja, hogy öngazgatású könyvkiadásunk évtizedek óta széles humanista alapokra fektetett politikát folytat, s bár félreérthetetlenül a marxista világnézet és a munkásosztály érdekeinek dominálása vezérli, mégis minden ideológiai szűkeklőségtől és kizárólagosságtól mentesen teszi hozzáférhetővé dolgozóink számára a hazai, mind pedig a világ minden tájáról származó, a haladás szellemében fogant legjelentősebb műveket. Ezzel persze korántsem mondjuk, hogy ezen a téren nincsenek adósságaink.

Hasonlóképpen viszonylag ritkán akadni a könyv szerepét nyíltan vulgarizálni szándékozó törekvésre a társult munkában. Persze vannak ilyen nézetek, többnyire álcázottak, a baloldali radikalizáció posztjáról

is, amely kiiktatna mindent, ami nem a munkások szelktásan felfogott közvetlen kezdeményezése, akármilyen legyen is, meg a kispolgári elidegenedettséget posztjáról is, ami abból is látszik, hogy könyvkiadásunk giccstermékei is folyton vásárlóra találhatnak.

Tudatában vagyunk annak is, hogy az integrált társult munka dolgozói, noha ki kell fejezniük, valós szükségleteiket és hiteles érdekeiket a könyv terén még maguk sem ismerik kellőképpen minden alapszervezetben és helyi közösségben. Illúzió volna azonban azt képzelni, hogy tétlen várakozással, pusztán felvilágosító munkával, oktatással és műveléssel eljuthatnának majd egyszer a szükségleteik értő megismeréséhez. Igazgatás közben kell megszerezni a hiteles öngazgatási érdekek felismerésének képességét, fejleszteni és elmélyíteni azt, vállalva persze a botladozások kockázatát is. Tehetjük ezt annál inkább, mert a terv nem elszigetelten készül társultmunka-alapszervezeteinkben, ellenkezőleg, szakadatlan egyeztetéssel, a meggyőzés fegyverének forgatásával, eszmék, tapasztalatok, álláspontok, értékítéletek áramlása útján. Ebből is látszik, mit értünk azon, hogy a jelmondatot: „Kultúrát a népnek!”, meg kell toldanunk ezzel: „Népet a kultúrának!” Természetesen ez sem lehet pusztán spontán folyamat: a szocialista tudat szervezett erőinek ezen a téren is jelentős a szerepük.

Némely fogyatékoságot, melyek már huzamosabb ideje észlelhetők könyvkiadásunkban, s nem lelünk rájuk megoldást, csak akkor sikerül majd valóban öngazgatási alapon kiküszöbölnünk, ha dolgozóink a munka minden szférájából való társultmunka-alapszervezetekben, küldötteik révén pedig az öngazgatási érdekközösségekben, főként pedig azok könyvésztellel foglalkozó alapegységeiben számba vesszük ezeket a fogyatékoságokat, hosszú lejárátú intézkedéseket iktatnak terveikbe kiküszöbölésük végett, és végre is hajtják azokat. Feleletet kell majd adniuk, s adni is fognak például ilyen kérdésekre: miért csak hébe-korba kezdeményeznek kiadóink munka- és eszköztársítást; miért születik oly nehezen a társadalmilag támogatott jórészt olcsó könyv; miért okoznak bizonyos könyvfajták raktárgondot némely kiadónak; miért csökkennek folyton némely közösségekben a könyvtárak könyvvásárlásra szánt pénzeszközei; miért csökken a könyvtártagok és az elolvasott könyvek száma? Csak ily módon, a dolgok lényegét felfogva ismerhetik fel a dolgozók, hogy az általános társadalmi érdekek és szükségletek egyúttal saját szükségleteik is.

A társult munka alapszervezeteinek könyvszükségletre vonatkozó tervei a közvetlen munkacseré alapjául szolgálhatnak, még az érdekközösségek közvetítésével történő munkacserének is, de irányt adhatnak a könyvpiaci termelésnek is, mégpedig a tervszerűség elemeivel hatva át azt. Végül igen hasznos a kiadói politika irányítását és a könyvekben való szükséglet meghatározását a társult munka egészét integráló szervezetek dolgozóinak és a helyi közösségek polgárainak a kezébe adni

már csak azért is, mert a munka felszabadításáért való küzdelem fő folyama reálisan ott folyik, ahol ők dolgoznak, élnek és alkotnak, mint-hogy csak ez a küzdelem lehet igazi kerete minden társadalmi alkotószabadságnak, annak is tehát, amely a könyv formájában jut kifejezésre.

Ezzel nem azt mondjuk, hogy a könyvben kifejezésre jutó alkotószabadságnak a munka felszabadulásának a folyamata mögött kell kullognia, ellenkezőleg, bele kell olvadnia, dialektikus részévé kell válnia, feszíteni és áttörni annak kereteit, de a folyamat egészének érdekében. Korántsem tagadjuk az irodalmi s más alkotómunka viszonylagosan önálló és sajátos fejlődési útját. De ha a műben megnyilatkozó alkotói szabadság elrugaszkodik szerves keretétől, ha megkísérel csupán sajátjának vélt külön utakon járni, lehet bár látványos, megkapó, sőt lenyűgöző is, egy-egy konkrét megnyilatkozása még elismerésre is készíthet bennünket, lényegében mégis egy szűk kör, a műveltek rétege kiváltságos alkotószabadságának lesz kifejezője. S minthogy ennek a kiváltságnak a fennmaradását szolgálja egy olyan időszakban, melyben az alapvető társadalmi folyamat már nem az ember egyre inkább elmélyülő elidegenedése, hanem a dezalienáció az egyre integráltabb és intenzívebb folyamat, lényege szerint a haladással való bizonyos meghasonlítás megnyilatkozása.

Természetesen az új viszonyok új intézményei még korántsem működnek kielégítően. Említettük már, hogy például a társult munka dolgozói még bizonytalanok könyvbeli szükségleteik meghatározásában. Hozzátehetjük, hogy mivel a könyv bizonyos formában piaci termék és még sokáig az lesz, helyvel-közvetlen a könyvkiadás kommercializálódásának a veszélye is felüti a fejét. Az új viszonyok fejlődésével párhuzamosan hatnak még a régi viszonyok és intézményei is, s emiatt gyakran konfliktusaink is születnek, amelyekre dolgozóink nem mindig ott keresik a megoldást, ahol az fellelhető. Nem szüntethetjük meg a könyvkiadás öröklött intézményeit kedvünk szerint, pl. a könyvpiacot vagy a kiadót (hangzottak el vélemények ez utóbbinak mint felesleges közvetítőnek a kiiktatására), nemcsak azért, mert az új intézmények még nem működnek kellőképpen, hanem azért sem, mert az átmeneti korszakban még objektív szükségesség azok némelyikének működése, tehát az átmeneti időszak sajátjának, alkotó részének kell tekintenünk őket.

Azzal, hogy rámutattunk, miszerint a művelődésnek a társadalmi munka egészébe való integrálása hosszan tartó folyamat, nem azt akarjuk mondani, hogy ráérünk az új intézmények erősítésére, ellenkezőleg, ők akarjuk emelni, hogy ellentmondásos és bonyolult körülményeink közepette milyen felelősségteljesen, következetesen és halogatás nélkül kell dolgozunk megzilárdításukon. Mindig észben kell tartanunk, hogy míg a társadalmi formációk sajátossága a fennálló viszonyok reprodukálása, addig az átmeneti korszak ezzel ellentétben a régittől az új felé történő haladás, maga ez a haladás a sajátossága, ami, ha lelassul, kitermeli a

fennmaradt viszonyok reprodukálásának veszélyét. Ezért az átmeneti korszakban külön is fontos észben tartani, hogy sohasem építünk végleges viszonyokat és intézményeket: amiért ma még küzdünk, azt hamarosan mással, jobbal váltjuk fel. Közben el kell kerülünk az intézmények viszonylagossá válását és a viszonyok elbizonytalanodását, el is kerüljük, amennyiben a változást mindig egy meghatározott irányba, a munkásosztály hatalmának erősítése, a munka felszabadítása felé tereljük. Ezért minden újabb megoldásunkat ennek fényében kell vizsgálnunk: újabb lépést jelent-e célunk felé vagy sem.

Szocialista öngazgatású könyvkiadásunk igen szép eredményt ért el az elmúlt időszakban. Könyvtemmelésünk tízszer akkora, mint a háború előtt. Nemzeti inodalmak és könyvkiadások születtek, azoknak a nyelvén is, akik a régi Jugoszláviában még csak nem is használhatták nyelvüket. Azok közé tartozunk, akik elzárkózás helyett szélesre tárták kapuikat a külföld értékei előtt is. Ez természetesen társadalmi fejlődésünk egészének eredménye, a dolgozók széles körű művelődésének az eszke, de eredménye is. Nagy érdemet tudunk be mindennek az elérésében a felemelkedő nép soraiból időközben megsokasodott alkotóknak. Velük együtt kell megemlíteni nyomdászainkat és grafikusainkat, akik elsajátították a szép és minőségi könyv gyártásának minden csinját-binját. Ezek az eredmények kiadóházaink dolgozóinak munkáját is dicsérik, meg a kiadó tanácsokét is, melyek mint társadalmi szervek főként a kiadópolitika kialakításában játszanak még a jövőben is nagy szerepet.

A Jugoszláv Kommunista Szövetség XI. kongresszusának határozatai kiemelik, hogy a könyvnek a társult munka és az egész társadalom igaz szükségletévé kell válnia, dolgozóink támaszául kell szolgálnia mindennapi tevékenységükben. Most országszerte az erre vonatkozó feladatokat dolgozzák ki. A Kommunista Szövetség mindent latba vet, hogy ezeket a feladatokat végrehajtsuk. A legsürgősebb, legidőszerűbb feladataink közül a marxista könyvkritika fejlesztését meg azt emelnénk ki, hogy a könyv minél hozzáférhetőbb legyen a dolgozók számára.

Bár az utóbbi években a marxizmus jelentősen növelte hatóerejét a közéletben és a tudományos életben, a könyvkritika terén elég szerény a térhódítása: fémljzett marxista kritikussaink mellett új erők csak elvétve jelentkeznek. Mi több, a könyvkritika szerepéről folyt nemrég vitából kiszüremlik, hogy a humanista értékek rátermettebb marxista elmélyítéséhez, a könyvkritika szervezettebb végzéséhez és prezentálásához a kritika nagyobb önismeretére volna szükség. Vitáinkban és polémiainkban még mindig sok az üresjárat, a kicsinyeskedés és a magánügy. El kell érnünk, hogy minden valamirevaló könyv sokoldalú marxista kritikában részesüljön. Ez persze minőségi, de mennyiségi dolog is. Könyvkritikán nemcsak az újságkritikákat, hanem a kiadóházak és szerkesztőségek szelektáló munkáját is értem, amelynek nyilvánosnak kell lennie. A fejlett marxista kritika hozzásegít bennünket az olvasóközönség ízlé-

sének pallérozásához és azon igényünk fejlesztéséhez, hogy könyveink az eszmeiség, a humanista értékek és a művészi kifejezőerő dolgában minél színvonalasabbak legyenek. Ennek a kritikának persze az alkotók közvetlenül is hasznát vehetik, sokkal jelentősebb azonban a közönség ízlésének és igényének változása során az alkotás fejlődésére kifejtett hatása.

Ahhoz, hogy a könyv hozzáférhetőbb legyen a dolgozók számára, mindenekelőtt olcsóbbnak kell lennie, és megfelelőbb módon kell terjeszteni. Történtek már kísérletek s vannak is már némi eredmények az olcsó könyv előállítására terén, de akcióink mindig rövid lélegzetűek voltak, és viszonylag szűk választókra korlátozódtak. A terjesztőhálózat egészében költséges; a különféle könyvkiadók könyvkereskedései nem a legjobban működnek együtt. Némely adatok arra vallanak, hogy a nagyobb marzsát hozó, de inkább státuszjelként, semmint olvasmányul szolgáló drága könyvek terjesztésében érdekeltek. Ugyanez vonatkozik az utóbbi időben egyre szaporodó könyvakvizitőrökre is. Ezzel a legkevésbé sem kívánjuk megkérdőjelezni munkájukat; ellenkezőleg, ettől eltekintve igen hasznosnak tartjuk azt. Ez azonban nem akadályozhat meg bennünket abban, hogy felfigyeljünk egy-egy jelenségre, amely részükről is a könyv tömegessé válásának útjában áll. A fejlett országokban már régóta arra törekednek, hogy az úgynevezett olcsó könyvek ára a munkások egyórai keresete körül mozogjon. Nyilvánvaló, hogy a művelődési öngazgatási érdeklődésekben sürgősen akcióprogramot kell kidolgozni, hogy dolgozóinknak is jó, olcsó könyvet adhassunk, nagy választékban és szép előállításban.

Dolgozóink és alkotóink egyre újabb kezdeményezéssel állnak elő a jó könyv terjesztése céljából. Ezek közé soroljuk a könyvbarátok klubjait, az új kiadványok ürügyén, recenzensek és kritikusok közreműködésével megrendezett író—olvasó találkozókat, a vándorkiállításokat, a könyvvásárokat, könyvbuszokat és könyvtárbuszokat. Ezeknek a kezdeményezéseknek széles körű társadalmi támogatásban kell részesülniük, mert általuk egyre többen kapcsolódnak be akciónkba, melynek célja, hogy a könyv mindennapi, nélkülözhetetlen szükségletünk legyen.

A könyv terjesztését a könyvtárhálózat sűrítésével is elő kell mozdítani. Minden munkaszervezetben, iskolában, intézményben, helyi közösségben könyvtárat vagy kirendeltséget kell szervezni, hogy a könyv, ha drága is, emberközelben lehessen. Ez is része a társult munka szervezetei azon társadalmi feladatainak, hogy dolgozóink könyvszükségletét kifejezzék és róluk gondoskodjanak. Persze ügyelni kell, hogy ezek a vállalati könyvtárak valóban olyan könyvekkel rendelkezzenek, amelyek érdekelhetik a dolgozókat, egymás közt úgy legyenek megszervezve, hogy folyton felfrissíthessék állományukat, azoktól pedig, amelyek iránt már nincs érdeklődés, méltányos módon tehermentesíthessék magukat. Ennek fontosságára utal az az Escarpit által közölt adat is,

hogy nemzetközi szinten a könyvtermés nyolcvan százalékra iránt a megjelenés utáni egy év elteltével már semmi szükség sincs, tíz év elteltével pedig az érdeklődés csupán egy százalékra apad.

Emlékeztetek rá, hogy volt már időszak, amikor vállalataink legnagyobb részében voltak könyvtárak, de vagy másfél évtizede könyvállományukat összpontosítottuk a községi könyvtárakban azzal az indokkal, hogy a vállalatokban nem voltak kellőképpen kihasználva. Ez az intézkedés természetesen beszédesen tanúskodik egy időszak terméketlen művelődési politikájáról. De persze a mi politikánk is kárt szenvedne, ha a vállalati könyvtárakban tisztavirág-életű könyvek porosodnának éveken át, amelyek nem érik meg, hogy hazavigye és visszahozza őket az ember. Egy percig sem szabad elfelejteni, hogy a vállalati könyvtáraknak meghatározott környezetszabta érdekeket kell kielégíteniük, no meg a könyv iránti érdeklődést kell felkelteniük és fenntartaniuk. Ezért kell óvakodnunk attól, hogy a vállalati könyvtárakat egyoldalúan, értékeknek tekinthető, de csekély érdeklődésre számot tartó könyvekkel tömjük meg.

Még egy fontos feladat hárul könyvkiadóinkra: már kiadás előtt minőségileg erősebben szelektálni a kiadandó könyveket, hogy minél messzebb rugaszkodjunk az imént említett nemzetközi érdektelenségi hányadostól. Számíthatunk rá, hogy a munka felszabadításának előrehaladásával egyre több emberünk lesz, aki jó középszerű könyvet tud írni: szakmunkát, ismeretterjesztő művet, irodalmi alkotást. Hozzá kell majd szoknunk, hogy alkotásainkat irodalmi esten, ismeretterjesztő előadáson, tudományos összefüggésben publikáljuk, vagy hogy levéltárban helyezzük el, hiszen az érdektelenségi hányados növekedése a könyvet az életkorát hónapokban számoló időszak kiadására, a folyóirat felé sodorja — lényegében tehát a könyv jellegét rombolja.

Meg vagyunk győződve róla, hogy szocialista öngazgatású könyvkiadásunk sikeresen megküzd ezekkel a feladatokkal. Le fogja küzdeni az egyik-másik kiadóházban olykor kiütköző fogyatékoságokat is, például azt, hogy a kiadópolitikát a szerzők egy összetartó kis csoportja kívánja megnyergelni, vagy azt, hogy az akvizitőrök a kommercializmus sekély vizeire terelnek a kiadói politikát, vagy azt, hogy egyik-másik kultúrbirokat szerkesztő olyan művek kiadására igyekszik szűkíteni a politikát, amelyek feltétlenül társadalmi hozzájárulást igényelnek. Eddigi eredményeik biztosíték arra nézve, hogy ezekkel a szórványos fogyatékoságokkal sikeresen megküzdének, ezáltal tovább erősödve, két-tízszert erővel láthatnak hozzá az imént vázolt, legidőszzerűbb feladataink végzéséhez.

Úgy véljük, hogy az idej könyvhónap akcióinak is e feladatainkat kell előremozdítaniuk.